

# ХАНС КРИСТИАН АНДЕРСЕН

## ГЪРЛО ОТ БУТИЛКА

Превод от датски: Светослав Минков, —

[chitanka.info](http://chitanka.info)

На една тясна крива улица между другите схлупени къщурки се издигаше висока дървена къща. Годиците се бяха пошегували, с нея, тъй че от която и страна да я погледнеш човек, струваше му се, че тъкмо на тая страна се е наклонила. В къщата живееха само бедни хора. Но никъде бедността не биеше тъй много на очи, както в малката стаичка под покрива, дето при едничкото прозорче висеше стара изкривена клетка. В тая клетка вместо чашка за вода имаше гърло от бутилка, запушено с тапа и обърнато надолу със запушения край.

На прозореца стоеше стара мома. Тя току-що бе украсила клетката със зелена трева и малкият щиглец подскачаше весело от пръчица на пръчица, пееше и чуруликаше.

„Добре си пееш ти! — рече гърлото на бутилката. Всъщност то не каза това високо, както хората, защото не умееше да говори, а само си го помисли. — Да, добре си пееш ти, защото всички части на тялото ти са здрави. Но я да те питам, знаеш ли какво значи да загубиш цялата долна част на тялото си и да останеш само с шия и уста, които при това са запушени с тапа? Бих искал да видя как ще пееш тогава! Впрочем все пак е по-добре да бъдеш весел. Аз нямам причини за веселба и за песни, пък и не умея да се веселя. Наистина, когато бях още цяла бутилка, случваше ми се да пея, щом ми извадят тапата. Веднъж дори ме нарекоха истинска чучулига. Туй се случи в деня, когато семейството на кожухаря ме взе със себе си на разходка в гората, дето отпразнуваха годежа на дъщеря си. Спомням си всичко туй ясно, като че ли е било вчера. Ах, като си помисля само колко много неща съм преживяла! Била съм и в огъня, и във водата, спускала съм се дълбоко в черната земя и съм се издигала високо-високо нагоре. А сега седя на самия край на клетката — на въздух и на слънце. О, моята история заслужава да се чуе! Но аз не искам да я разкажа на глас, защото не мога.“

И гърлото на бутилката започна да разправя историята си, която наистина бе забележителна. Но то я разказваше на себе си или по право, мислеше си я. Малката птичка пееше своята весела песничка. Долу на улицата, както винаги, хората бързаха и се суетяха, всеки мислеше за себе си или пък нищо не мислеше. Само гърлото на бутилката мислеше за другите.

То си спомни нажежената пещ във фабриката, дето за първи път му вдъхнаха живот. Спомни си колко горещо бе тогава, как му се

поиска да скочи отново там, дето бе родено, как след това постепенно изстина и започна да се чувствава добре на онова място, дето бе попаднало. Припомни си също как го поставиха редом с цял полк негови братя и сестри, излезли от една и съща пещ, но предназначени — едни за шампанско, други за проста бира. По-късно, разбира се, можеше да се случи в бутилката за бира да наляят най-хубаво вино, а бутилката от шампанско да напълнят с боя за обуца. Но по формата винаги можеш да познаеш кой за какво е роден — благородната бутилка си остава винаги благородна, макар и да е пълна с боя за обуца.

Всички бутилки бяха сложени в сандъци, а заедно с тях — и нашата бутилка. В това време тя не мислеше, че ще завърши живота си в клетка като проста чашка за вода. Впрочем и такава служба може да се смята за напълно почтена, защото и чашката за вода е полезен предмет. Бутилката видя отново дневната светлина едва когато заедно с другите бутилки я извадиха от сандъка в избата на един кръчмар и за пръв път я изплакнаха. Тя изпита тогава едно много странно чувство. После стоя известно време празна, без тапа и се чувствуваше някак не добре, сякаш нещо ѝ липсваше — но какво именно, и тя самата не знаеше. След това ѝ залепиха надпис „Първо качество“ и на нея ѝ се стори, че е получила първа бележка на изпит. Виното наистина беше великолепно — бутилката също.

Който е млад, той е поет. В бутилката сякаш нещо шумеше и пееше — пееше за такива неща, за които тя нищо не знаеше: за зелени слънчеви хълмове, дето растат лози и бодри юноши и девойки пеят весели песни и се радват на живота. Всичко туй шумеше и пееше в бутилката, както пеят младите поети, които също сами не разбират понякога това, което кипи в сърцето им и се излива в песен.

Една прекрасна сутрин калфата на кожухаря отиде да купи бутилка вино „Първо качество“. И тъй, нашата бутилка бе сложена в кошница между пакети сирене, шунка и салам. В кошницата сложиха още прясно масло и бял хляб. Дъщерята на кожухаря сама нареди всичко това. Тя беше млада и хубава — в тъмните ѝ очи и на розовите ѝ устни играеше усмивка. Ръцете ѝ бяха малки, нежни и бели, а шията и гърдите ѝ бяха още по-нежни и по-бели. От пръв поглед можеше да се разбере, че дъщерята на кожухаря е една от най-красивите девойки в града. И все пак тя още не беше сгодена.

Младата девойка държеше кошницата на колене, когато семейството на кожухаря се разположи в гората. Бутилката надничаше изпод една бяла кърпа, тапата ѝ беше запечатана с червен восък. Тя гледаше девойката и младия моряк, който седеше до нея. Той беше приятел на дъщерята още от детинство. Неотдавна бе издържал изпита си за кормчия и на следния ден трябваше да замине със своя кораб на далечен път. За това се говореше много при нареждането на кошницата и по време на тия разговори тъмните очи и розовите устица на прекрасната девойка не изразяваха особена радост.

Младите хора се разхождаха из зелената гора и разговаряха помежду си. За какво приказваха те? Бутилката не можеше да ги чуе, защото бе останала в кошницата при храната. Мина много време, докато те се върнат, но затова пък, когато се върнаха, настана общо веселие. Всички се смееха, смееше се и дъщерята на кожухаря, но сега тя беше по-мълчалива отпреди и лицето ѝ гореше като тъмночервена роза.

Бащата взе бутилката в ръка и извади тирбушон... Да те отворят за първи път — какво странно чувство! Гърлото на бутилката никога не можа да забрави оная тържествена минута, когато тапата изхвъркна шумно нагоре и виното затече в чашите.

— За здравето на годеника и годеницата! — извика бащата и всички чаши бяха изпразнени, а младият кормчия целуна прекрасната си годеница.

— За вашето щастие и дълъг живот! — рекоха двамата старци, бащата и майката.

И морякът напълни още веднъж чашите и извика:

— За моето връщане в родината и за нашата сватба точно след една година!

И когато всички чаши бяха отново изпразнени, той хвана бутилката, вдигна я нагоре и каза:

— Ти беше свидетелка на най-хубавия ден в живота ни, ти не трябва да служиш другиму.

И с тия думи момъкът захвърли бутилката високо във въздуха.

Тогава дъщерята на кожухаря и не мислеше, че след много години бутилката пак ще лети пред очите ѝ, а всъщност се случи точно така.

Бутилката падна в гъстата тръстика на брега на горското езеро. Нейното гърло помнеше и днес още как тя лежеше там. „Аз им дадох хубаво вино, а в замяна те ме нагостиха с блатна вода — мислеше си шишето. — Разбира се, те не сториха това със зла умисъл!“ Бутилката не можеше вече да вижда годеника, годениците и щастливите старци, но дълго още слушаше техните весели гласове и песни. После дойдоха две селски деца, надникнаха в тръстиката и като съгледаха бутилката, взеха я и я занесоха вкъщи.

Там, в горската къщица, бе дошъл предишната вечер братът на тия деца, който беше моряк и трябваше да замине на далечен път. Сега майката приготвяше неговите неща, които бащата искаше да занесе тая вечер в града, за да види още веднъж сина си преди отпътуването и да му предаде поздравите и благословията на майка му. Малкото шише с ракия от билки беше вече сложено в куфара, когато изведнъж влязоха децата. Намерената от тях бутилка беше и по-голяма, и по-дебела. Тя събираше много повече, отколкото шишето, а известно е, че ракията от билки е много полезна за разстроен стомах, особено когато е добре отлежала.

И тъй, нашата бутилка беше отново напълнена — наистина не с червено вино, както по-рано, а с горчиви капки, които бяха много полезни за стомаха.

Решено бе синът да замине с тая бутилка и по такъв начин тя тръгна на път. Бутилката попадна на кораба у Петер Йенсен — точно на оня кораб, с който заминаваше и младият кормчия. Но той не я видя, пък и да я видеше, нямаше да я познае. На него и през ум не би му минало, че това е същата бутилка, от която бяха пили за негово здраве и за благополучното му завръщане.

Вярно е, че бутилката не можеше да черпи вече с вино, но затова пък криеше в себе си нещо, което не беше по-лошо от виното. Тя беше пълна с чудесно лекарство против стомашни болки и помагаше на всички моряци, докато най-сетне бе изпразнена до дъно. Бутилката пееше, когато й вадеха тапата и моряците я наричаха чучулига — „чучулигата на Петер Йенсен“.

Минаваха дни и месеци. Бутилката отдавна вече стоеше празна в някакъв ъгъл, когато изведнъж се вдигна страшна буря в морето. Големи черни вълни мятаха кораба като черупка, главната мачта се счупи. Една от корабните дъски се откъсна и през дупката нахлу вода.

Помпите не успяваха да изтеглят водата. Беше тъмна, непрогледна нощ. Корабът започна да потъва. В тия последни минути младият кормчия се сети да напише на къс хартия: „Ние потъваме!“ Той написа името на своята годеница, после своето име и името на кораба, сложи хартията в първата празна бутилка, която му попадна под ръка, запуши я здраво с тапа и я хвърли в развълнуваното море. Той и не подозираше, че това е същата оная бутилка, от която беше пил някога, преизпълнен с такива светли надежди. И ето — тя заплува по вълните с неговия последен поздрав и с вестта за неговата смърт!

Корабът отиде на дъното, екипажът потъна. Бутилката се понесе над вълните като птица. Тя носеше със себе си едно сърце, пламтящо от обич! Слънцето изгряваше и залязваше. На бутилката се струваше, че преживява сякаш отново ония първи дни, когато беше току-що излязла из нажежената пещ, обзе я силно желание да се върне пак там, дето е била.

Тя преживя и нов покой, и нови бури сред морето. Но не се разби о нито една подводна скала, не стана жертва на нито една акула. Дни и години пътуваше тя из морето и се носеше ту на север, ту на юг.

Късчето хартия, последният поздрав от годеника до неговата годеница, можеше да причини само скръб, ако попаднеше в ръцете на оная, за която бе предназначено. Но де бяха тия две ръце, тия нежни бели ръце, които някога разгръщаха покривката върху зелената трева в гората? Де беше дъщерята на кожухаря? Де бе родната страна на бутилката и в кои места се намираше тя сега — това бутилката не знаеше. Тя плуваше насам-натам и това вечно скитане й дотегна страшно. Но все пак тя продължаваше да се носи над водата, докато най-сетне стигна земя — чужда, непозната земя. Нито една дума не разбираше бутилката от туй, което се приказваше тук. Това не беше езикът, който тя беше свикнала да слуша в родината си. А когато не знаеш един език, известно е, че много неща не можеш да разбереш.

Извадиха бутилката от водата, огледаха я от всички страни, забелязаха, разбира се, и записката, която лежеше вътре. Измъкнаха хартията, въртяха я и тъй, и иначе, но никой не можа да прочете това, което бе написано върху нея. Досетиха се само, че бутилката е хвърлена от някой кораб и че за това се говори в записката, но какво именно бе написано там — туй оставаше загадка. Пъхнаха отново

записката в бутилката, а самата бутилка сложиха в един голям шкаф, който се намираще в една голяма стая на една голяма къща.

Всеки път, когато в къщата идваха хора, записката излизаше на бял свят и започваше да се върти и обръща на всички страни, от което написаните с молив букви се изтриваха все повече и повече и най-сетне съвсем се заличиха. Тъй прекара бутилката още една година, а след това я хвърлиха на тавана, дето тя скоро се покри с прах и паяжина. Колко често си спомняше тя за ония хубави времена, когато в зелената гора изливаха от нея червено вино, когато тя се люлееше над морските вълни и пазеше в себе си писмото — последната въздишка на младия моряк.

Цели двадесет години бутилката прекара на тавана. Навярно тя би останала там и по-дълго, ако стопаните не започнаха да поправят къщата. Покривът беше съборен и стопаните забелязаха бутилката — заговориха за нея, но тя не разбра нищо, защото дори двадесет години да прекараш на тавана, пак не можеш да научиш един чужд език.

„Ако бях останала долу, в стаята, сигурно щях да го науча“ — мислеше си тя.

Измиха бутилката отвън и отвътре. Тя се почувствува отново чиста и прозрачна, подмлади се сякаш на старини. Но записката, която тя пазеше тъй грижливо, омекна от водата и изчезна.

Бутилката бе напълнена със семена, за които тя нямаше никаква представа. Запушиха я и я завиха внимателно — тя не можеше да вижда вече нито свещта, нито фенера, а слънцето и луната — още по-малко.

„Все пак трябва да виждаш нещо, когато пътуваш!“ — мислеше си бутилката.

Но макар да не виждаше нищо, тя все пак пристигна благополучно на местоназначението си, дето я разпечатаха веднага.

— Добре е опакована в чужбина! — каза някой. — Но въпреки туй тя сигурно се е счупила из пътя.

Но бутилката се оказа здрава. Тя разбираше сега всяка дума, която произнасяха наоколо. Това беше същият език, който тя беше чула най-напред при излизането си от пещта, а после у винопродавеца, в гората и на кораба — едничкият стар и мил език, който можеше да разбере. Тя се бе завърнала отново в родината си и словата на родния език звучаха за нея като радостен поздрав. От щастие бутилката едва

не скочи из ръцете, които я държах. Тя дори не забеляза как я отпушиха, как изсипаха съдържанието ѝ и как след това я занесоха в избата, дето трябваше да потъне отново в забрава. Все пак родината е най-хубавото място, макар и да седиш в изба. Нито веднъж бутилката не се сети да пресметне колко време лежи тук. Чувствуваше се добре, лежеше си спокойно и тъй прекара много години. Най-сетне в избата дойдоха хора и взеха всички бутилки.

Даваше се голямо градинско увеселение. Между дърветата бяха обтегнати гирлянди от разноцветни кандила, книжни фенери светеха като големи прозрачни лалета. Беше чудна вечер — времето бе ясно и тихо, на небето блещукаха ярки звезди.

И най-отдалечените алеи на градината бяха осветени — разбира се, не тъй силно, както главните, но все пак достатъчно добре, за да се виждат пътеките. Между клоните на плета бяха затъкнати бутилки, в които бяха пъхнати свещи. Тук се намираще и нашата позната бутилка, която трябваше да завърши живота си като чашка за вода на една птичка. Тя се чувствуваше отлично, защото се намираще отново сред зеленина и отново слушаше песни, музика и човешки гласове, които долитаха от оная част на градината, дето горяха разноцветните кандила и дето книжните фенери разкриваха всичкото великолепие на своите багри. Наистина бутилката се намираще в една отдалечена алея, но и в това имаше особена красота. Тя стоеше там, изправена със своята свещ, съвсем щастлива. През такъв един хубав час лесно можеш да забравиш двадесет години, прекарани на тавана, а в забравата има и нещо хубаво.

Край бутилката минаха под ръка двама млади хора, също тъй, както някога в зелената гора се разхождаха годеникът и годеницата — младият кормчия и дъщерята на кожухаря. На бутилката се струваше, че преживява отново отдавна миналите дни... Но в градината се разхождаха не само поканени гости. Виждаха се тук и чужди хора, на които беше позволено само да гледат лампите. Между тях беше и една стара мома, която бе останала сам-саменичка в света. Тя вървеше из градината и мислеше за същото нещо, за което мислеше и бутилката — за зелената гора и за младата двойка, която ѝ беше много близка, защото старата мома също бе частица от нея... Това беше най-щастливият час от живота ѝ, а такива часове никога не се забравят, дори когато човек остарее. Но тя не позна бутилката, пък и бутилката



също не я забеляза. Тъй става често на света. Старите познати се срещат и без да се познаят, се разминават в различни посоки, докато се сблъскат отново някой ден. Същото се случи с бутилката и със старата мома, защото те и двете живееха сега в един и същи град.

От осветената градина бутилката попадна пак у винопродавеца, дето бе напълнена с вино и продадена на един въздухоплавател, който през идната седмица трябваше да се издигне с балон във въздуха. Грамадна тълпа се събра тогава на площада. Хората искаха да видят как ще се издигне балонът. Военната музика свиреше, всички необходими приготовления бяха привършени. Бутилката видя всичко това от кошницата на балона, дето лежеше редом с едно зайче, което трепереше от страх, защото знаеше, че също ще трябва да се издигне с балона и после да се спусне долу с парашут. Но бутилката дори не подозираше какво я очаква. Тя само видя как балонът се издува все повече и повече, как се движи неспокойно и се откъсва от мястото си. Ето, възетата, които го свързват със земята, са отрязани. Балонът лети нагоре заедно с въздухоплавателя, с кошницата, с бутилката и зайчето, музиката гърми, а зрителите крещят: „Ура!“

„Гледай ти какво чудно пътуване! — мислеше си бутилката. — То е по-хубаво, отколкото плаването по море, тук няма опасност да се удариш о нещо.“

Хиляди хора следяха с очи издигания се балон. Старата мома също гледеше подире му. Тя седеше в стаичката си пред отворения прозорец, дето висеше клетката с щиглеца. По това време клетката още нямаше собствена чашка за вода и птичката трябваше да се задоволява с една чаена паничка. На прозореца обикновено стоеше саксия с цветя, но сега старата мома я бе отместила настрана, за да не падне долу, докато тя гледа балона. Тя се подаде навън от прозореца и видя съвсем ясно въздухоплавателя в лодката — видя как той спусна зайчето с парашута, след това пи за здравето на публиката и хвърли бутилката високо във въздуха. Тя не знаеше, че това е същата бутилка, която веднъж беше вече бе летяла пред очите ѝ в дните на нейната младост — там, в зелената гора, през най-щастливия ден на живота ѝ...

Бутилката дори нямаше време да поразмисли за положението си: тъй внезапно, тъй неочаквано тя стигна до най-високата точка в живота си. Камбанариите и къщите се виждаха далеч от нея, хората ѝ се струваха като мънички деца.

Но ето — тя започна да се спуска, и то не тъй, както зайчето. Въртеше се и се премияташе във въздуха, чувствуваше се млада и волна. Наистина тя бе още пълна до половина с вино, но туй не продължи дълго. Какво великолепно пътуване! Слънцето я милваше с лъчите си, всички я гледаха. Балонът се изгуби от погледа на хората, а скоро след това изчезна и бутилката. Тя падна върху някакъв покрив и веднага се пръсна, но нейните парчета продължаваха да летят с предишната сила: те подскачаха и се търкаляха, докато най-сетне паднаха в един двор и се разбиха на още по-дребни късчета. Оцеля само гърлото, което изглеждаше като прерязано с нож.

— От него ще излезе чудесна чашка за птичка! — рекоха наемателите от избата. Но те нямаха нито птичка, нито клетка, а да си купят и едното, и другото само защото имаха стъклена шийка, от която можеше да стане чашка, това, разбира се, беше твърде голямо разточителство. Но старата мома, която живееше на тавана, сигурно имаше нужда от такова нещо. И гърлото от бутилката отиде горе, сложиха му тапа и туй, което по-рано беше връх, стана сега дъно, както често се случва в живота. После наляха в него прясна вода и го окачиха в клетката на малката птичка, която пееше и чуруликаше тъй хубаво, че човек не можеше да ѝ се наслуша.

— Добре си пееш ти! — каза гърлото на бутилката.

Но всъщност и то беше забележителна личност, защото бе хвърчало с балон. Други подробности из живота му никой не знаеше. Сега то седеше в клетката като чашка за вода, слушаше шума и разговорите на хората, които минаваха по улицата, слушаше какво говореше старата мома в своята бедна стаичка.

При нея беше дошла на гости една отдавнашна приятелка и те приказваха не за гърлото на бутилката, а за миртовия храст, който растеше до прозореца.

— Няма защо да търсиш сватбено венче за дъщеря си! — казваше старата мома. — Ти ще получиш от мен прекрасен букет. Погледни само как великолепно е цъфнал моя храст! Той израсна от клончето на оная мирта, която ти ми подари на другия ден след годеежа ми. Тогава ти ми пожела да свия от нея венец в деня на моята сватба... Уви! Тоя ден никога не дойде. Затвориха се очите, които трябваше да ми светят в живота за радост и щастие, моят верен другар почива на дъното на морето... Моята мирта стана старо дърво, а аз станах още

по-стара. Но когато дървото започна да изсъхва, аз откъснах последното му зелено клонче и го посадих в земята. Сега то се е превърнало в голям цъфтящ храст, който пак ще послужи за сватба. Ние ще направим от него сватбен венец за дъщеря ти...

В очите на старата мома заблестяха сълзи. Тя заговори за своята младост, за приятеля си, за годежа си в гората... Припомни си много неща от щастливото минало. Но нито веднъж не ѝ мина през ума, че тук, съвсем близо до нея, се намира още един спомен от онова незабравимо време — гърлото на същата бутилка, която зашумя тъй радостно, когато тапата изхвъркна в деня на нейния годеж. Но и гърлото от бутилката не позна някогашната годеница.

То не обърна внимание на думите ѝ, защото мислеше само за себе си.

# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

**МОЯТА БИБЛИОТЕКА**



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.